

- проблема співвідношення раціонального й емоційного, науки і мистецтва в розвитку особистості;
- психолого-педагогічна проблема механізму формування художніх потреб (проблема перетворення художніх цінностей у внутрішню потребу);
- проблема художнього виховання молоді й якості задоволення художніх потреб, яка включає в свою чергу питання: а) якості продукції, б) якості сприйняття художніх цінностей людьми, в) якості культурного обслуговування;
- проблема формування високо культурної, духовно розвиненої та творчої особистості.

Список джерел:

1. Бережной Н. М. Человек и его потребности / Бережной Н. М.; под ред. В.Д. Диденко. – М.: Форум, 2000. – 160 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: lib.vvsvu.ru/books.
2. Грушин Б. А. Человек в мире художественной культуры: приближение к искусству, процесс и управление / Грушин Б. А., Зись А. Я., Фохт-Бабушкин Ю. У. – М.: Наука, 1982. – 333 с.
3. Дорофеева Е. В. Потребности студенческой молодежи в сфере художественной культуры // дис.... канд. социол. наук: 22.00.06. / Дорофеева Екатерина Викторовна. – Москва: РГБ, 2007.
4. Кветной М. С. Человеческая деятельность: сущность, структура, типы (социологический аспект) / Кветной М. С. – Саратов, 1974. – С. 135.
5. Кураев А. В. Ответы молодым / диакон Андрей Кураев. – 2-е изд., стер. – Краматорск, 2009. – 1170 с.
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / Леонтьев А. Н. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.psy.msu.ru/science/public/leontev/index.html.
7. Михайлова Л. И. Социология культуры: учебное пособие / Михайлова Л. И. – М.: Дашков и К, 2005. – 344 с.
8. Парсонс Г. Человек в современном мире / Парсонс Г. – М.: Прогресс, 1985. – 429 с.
9. Померанц Г. С. Собрание себя. Курс лекций / Померанц Г. С. – М.: ЛИА «ДОК», 1993. – 244 с.
10. Потебня А. А. Эстетика и поэтика / Потебня А. А. [Ред. коллегия: М. Ф. Овсянников (пред.) и др.; сост., вступит. статья и примеч. И. В. Иванько и А. И. Колодной]. – М.: Искусство, 1976. – 614 с.
11. Социология молодежи: учебник / [под ред. д-ра социол. наук, проф., чл.-корр. РАН В. Н. Кузнецова]. – М.: Гардарики, 2005. – 335 с.
12. Тарасов Г. С. Проблема духовной потребности / Г. С. Тарасов. – М.: Мысль, 1979. – 190 с.
13. Ушаков Е. В. Введение в философию и методологию науки: учебник / Ушаков Е. В. – М.: Экзамен, 2005. – 528 с.

СЕРМАН Л.І.,

асистент кафедри французької філології
Прикарпатського національного університету
ім.В. Стефаника, м. Івано-Франківськ

УДК 371.134:81!234

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглядаються педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземних мов. Автор аналізує психолого-педагогічні праці з даної теми. На основі сучасних досліджень розглядаються класифікації педагогічних умов, досліджуються педагогічні умови формування професійного іміджу вчителя та робиться спроба виокремити та деталізувати педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов.

Ключові слова: педагогічні умови, імідж, професійний імідж вчителя, професійна компетенція.

В статье рассматриваются педагогические условия формирования профессионального имиджа будущего учителя иностранных языков. Автор анализирует психолого-педагогические труды по данной теме. На основе современных исследований рассматриваются классификации педагогических условий, исследуются педагогические условия формирования профессионального имиджа учителя, выделяются и детализируются педагогические условия формирования профессионального имиджа будущих учителей иностранных языков.

Ключевые слова: педагогические условия, имидж, профессиональный имидж учителя, профессиональная компетенция.

The article deals with the pedagogical conditions of formation of the professional image of the future foreign language teacher. The author analyses the psychological and pedagogical writings on the subject. On the basis of current research the classifications of pedagogical conditions are examined, the pedagogical conditions of formation of the teachers' professional image are investigated. The attempt to single and lay out the specifics of the pedagogical conditions of the formation of the professional image of the future foreign language teachers is made.

Keywords: pedagogical conditions, image, professional image of teachers, professional competence.

Постановка проблеми. Сучасні реформи у сфері вищої освіти вказують на те, що вища школа сьогодні – це не тільки середовище формування висококваліфікованого фахівця, але і простір, у якому підготовка майбутнього спеціаліста нерозривно пов'язана з всебічним розвитком його як особистості. Наукові дослідження, що аналізують професію учителя з

точки зору його образу та ролі у суспільстві, сприйняття його оточуючими, формування його професійного іміджу, дали змогу виокремити нову галузь в педагогіці – педагогічну іміджелогію.

Аналіз сучасних досліджень у даній галузі доводить, що формування професійного іміджу повинно відбуватися ще на етапі професійної

підготовки та навчання у ВНЗ. Педагогічний процес у вищій школі супроводжують певні педагогічні умови. Саме організація педагогічних умов є необхідним фактором ефективності педагогічних процесів. З огляду на це вбачається потреба в дослідженні педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх вчителів іноземних мов.

Метою статті є розглянути педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземних мов. Досягнення мети вимагає виконання наступних завдань: проаналізувати останні психолого-педагогічні дослідження педагогічних умов формування професійного іміджу; охарактеризувати сутність поняття „умова”, розглянути класифікації педагогічних умов; дослідити особливості педагогічних умов формування професійного іміджу вчителя іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідники (А.Алексюк, О.Городиська, А.Дьомін, І.Раченко, Н.Кузьміна, В.Нестеров, Н.Тверезовська, Л.Філіппова, Н.Яковлева та інші) займалися визначенням педагогічних умов у різних аспектах педагогічної науки. Існує ряд підходів до визначення поняття „педагогічні умови”. Одні науковці розглядають їх як правила успішного функціонування педагогічної системи (І.Ісаєв), другі – обставини, що забезпечують життєдіяльність педагогічної системи (Г.Назаренко), треті – комплекс вимог, покладених перед педагогами, виконання яких сприяє ефективності педагогічного процесу. Наприклад, О.Белкін розглядає педагогічні умови як певну систему заходів та передумов, що забезпечують успішне протікання навчально-виховного процесу. Як комплекс педагогічних взаємодій розглядають педагогічні умови М.Недвєцька, І.Птіцина тощо. О.Пехота розуміє педагогічні умови як систему певних методів, реальних ситуацій, матеріальних умов, що склалися об’єктивно або були суб’єктивно створені для розв’язання конкретного педагогічного завдання. Як взаємозв’язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик, що забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності, бачить педагогічні умови В.Манько.

Дослідники вивчають педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей. Але залишаються недостатньо дослідженими педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх вчителів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на недавні дослідження іміджу в рамках психології,

соціології та філософії, беручи до уваги найбільш вживані визначення поняття, можна стверджувати, що імідж – це типізований, стереотипний образ-уявлення про особистість, що розкриває її внутрішні і зовнішні особливості. Формування іміджу може відбуватися двома шляхами: спонтанно (стихийно, неусвідомлено) та ціленаправлено (планово, усвідомлено). Ми цілком погоджуємося з твердженням В.Г.Горчакової, що в першому випадку імідж є відображенням сутності людини, результатом природного, суб’єктивного процесу розвитку та самовдосконалення, являючись „вторинним” продуктом діяльності. Тоді як у другому випадку імідж – це результат не тільки природного, суб’єктивного розвитку, але й ціленаправленого виховання та навчання, освоєння умінь, навиків та технологій. Тут уже імідж виступає первинним продуктом діяльності, її ціллю [2, с.258-259].

Професійний імідж майбутніх учителів іноземних мов – це складне психолого-педагогічне поняття. Його полікомпонентна структура (зовнішній вигляд, внутрішнє „Я”, соціальна роль, педагогічна компетентність та використання вербальних та невербальних засобів комунікації), поетапність формування в рамках специфіки викладання іноземних мов, де центральними виступають лінгвокультурологічна та комунікативна компетенції, вимагають ретельно дослідити ті педагогічні умови, за яких професійний імідж майбутніх вчителів іноземних мов буде ефективно формуватися.

Умова – це необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чогонебудь або сприяє чомусь [4, с.632]. Відповідно протікання педагогічних процесів забезпечують педагогічні умови. Процес підготовки спеціалістів у ВНЗ, формування їхнього професійного іміджу передбачає перманентну об’єкт-суб’єкту взаємодію, що проходить у певному, конкретному середовищі об’єктивної реальності. Саме цей простір і формують педагогічні умови. Таким чином, педагогічні умови – частина об’єктивної дійсності, що уможливило певний педагогічний процес. Специфіка тієї чи іншої педагогічної ситуації визначає специфіку педагогічних умов, що формують саме ту об’єктивну дійсність, при якій можлива реалізація цієї педагогічної ситуації.

Реалізація педагогічних умов забезпечує психолого-педагогічний, організаційно-методичний супровід, а також інформаційну підтримку процесу формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов.

Аналіз наукової літератури виявив різні варіанти класифікації педагогічних умов. Залежно від способу впливу на освітній процес, педагогічні умови поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні умови виступають

продуктом функціонування політичної, соціально-економічної, освітньої та інших систем зовнішнього середовища й реалізуються через відповідні фактори. Під внутрішніми автор визнає педагогічні умови, які є похідними завданнями відповідного педагогічного процесу та являють собою сукупність педагогічних заходів, що забезпечують ефективне рішення цих завдань [3, с.85].

Вартий уваги поділ педагогічних умов, запропонований Н.Тверезовською та Л.Філіпповою [5, с.90-92]. Він базується на особистісно-орієнтаційному принципі, а також виокремлює аспект міжособистісного спілкування між учасниками навчально-виховного процесу у ВНЗ. Тут виділяються два рівні педагогічних умов. Перший рівень педагогічних умов – це особистісні характеристики студентів, які детермінують успішність протікання навчально-виховного процесу. Другий рівень педагогічних умов – безпосередні обставини реалізації процесу (навчання, виховання) – власне класичні педагогічні умови:

- змісту та організації діяльності студентів;
- міжособистісних відносин, спілкування в групі;
- відносин педагогів зі студентами;
- адаптації студентів до нового освітнього середовища;
- взаємодії навчального закладу з навколишнім середовищем та ін. [там же].

Загальновідомо, що великий вплив на формування особистості, а отже, і її професійних якостей, в тому числі професійного іміджу, має міжособистісне спілкування. У випадку формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземних мов варто звернути увагу на позитивний приклад викладача у процесі спілкування зі студентами, оскільки саме викладач є носієм професійних цінностей, а успішність навчального процесу багато в чому залежить від того, як студенти сприймають викладача. Психологічні дослідження міжособистісного сприйняття студентами викладачів ВНЗ виявили, що значну увагу студенти приділяють зовнішньому вигляду викладача, манері вести себе, його мовленню, пов'язуючи з цими характеристиками професійно значущі особистісні якості викладачів [1, с.78-80].

Атмосфера навчального закладу, адміністративні рішення, його статут і традиції, що програмують в уявленні студента, майбутнього викладача іноземних мов, престиж обраної професії, стимулюють його досягати успіху, можуть суттєво впливати на формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземних мов. Так, дослідження показують, що студенти досить легко і протягом короткого часу

опановують традиції і норми, прийняті в університеті, та з роками не відмовляються від них [6, с.26].

Саме тому ми вважаємо, що кадровий потенціал, культурно-виховне середовище (що передбачає міжособистісну взаємодію учасників навчально-виховного процесу в рамках аудиторної та позааудиторної роботи), організоване вищим навчальним закладом, дозволяють студентам коректувати окремі характеристики професійного іміджу і, тим самим, виступають важливою педагогічною умовою ефективного формування професійного іміджу.

Проте, незважаючи на безсумнівний вплив вищого навчального закладу, процес формування такого складного психолого-педагогічного феномену як професійний імідж майбутніх учителів іноземних мов, на наш погляд, є неможливим без розуміння студентом сутності цього поняття, опанування спеціальних знань, умінь та навиків з урахуванням специфіки професії, ознайомлення з практичними іміджформуючими технологіями. Відповідно, включення в програму професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов спеціального дидактичного модуля, що має на меті опанування знаннями про сутність, властивості, функції і критерії оцінки іміджформуючих компонентів; володіння методиками ділової самопрезентації є необхідною умовою для формування професійного іміджу.

Процес формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов неможливий без паралельного формування у них професійних знань, умінь та навиків, необхідних для ведення професійної діяльності. Тому в нашому дослідженні особливу увагу варто приділити змістовому, науково-методичному та матеріально-технічному забезпеченню професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, що розглядається нами, як необхідна педагогічна умова формування їх професійного іміджу.

Змістовий аспект передбачає формування у майбутніх учителів іноземних мов системи знань (зі спеціальних дисциплін в галузі прикладної лінгвістики, методики викладання іноземних мов, педагогіки, психології), формування практичних вмінь та навичок викладання іноземних мов у школі, і, як результат, формування у студентів мовленнєвої, лінгвістичної, соціокультурної та лінгвокультурологічної компетенцій, необхідних для успішної професійно-педагогічної діяльності.

Для забезпечення науково-методичного аспекту підготовки майбутніх учителів іноземних мов слід передбачити наявність сучасних навчальних підручників та посібників,

методичних розробок та методичних рекомендацій з теорії, методики і практики викладання іноземних мов.

Матеріально-технічне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов передбачає наявність сучасної інформаційної бази, комплекс програм профільних, варіативних, факультативних та елективних навчальних курсів, новітніх інформаційних технологій та сучасних технічних засобів навчання.

Дослідження наукових публікацій дозволяють узагальнити ті педагогічні умови, які, на думку дослідників, забезпечуватимуть найбільш ефективне формування професійно іміджу майбутнього вчителя:

- сформованість мотивації студента на професію учителя, розуміння потреби формування власного професійного іміджу;
- розробка змісту освітнього процесу відповідно до задач формування професійної компетенції, професійного іміджу, включення у навчальний процес компонентів іміджформуючих технологій; використання різноманітності методів та засобів формування професійного іміджу;
- діагностика рівнів сформованості та корекція професійного іміджу;
- активізація суб'єкта у педагогічній діяльності, спрямована на ефективне формування власного професійного іміджу, самоіміджування, самовдосконалення.

Такий перелік педагогічних умов носить загальнопедагогічний характер. Натомість нас цікавить специфіка процесу формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов. У рамках даного дослідження видається доцільним говорити про групи (комплекси) педагогічних умов, що суттєво впливають на формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов. Залежно від комунікативної ситуації та етапу формування іміджу та чи інша група педагогічних умов може бути пріоритетною.

Узагальнюючи описані вище обставини та передумови формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов, можна говорити про окремі комплекси педагогічних умов, необхідних для ефективного формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов:

Безпосередньо іміджформуючий комплекс педагогічних умов передбачає готовність студента до саморозвитку особистості та теоретичну підготовку для формування власного іміджу:

- наявність позитивного мотиваційно-ціннісного відношення у студентів до

формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов;

- сформована теоретична система знань про методи та технології формування професійного іміджу, методи професійної самопрезентації;
- розробка індивідуальної моделі формування іміджу, створення моделі поведінки, самопрезентації, засвоєння та застосування різноманітних технік іміджування;
- дотримання принципу поетапності формування професійного іміджу;
- діагностика та критеріальна оцінка рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов;
- активізація в педагогічній діяльності, ефективне формування власного професійного іміджу.

Компетентісноформуючий комплекс педагогічних умов забезпечує формування професійної компетенції майбутніх учителів іноземних мов та розвиток у них мовленнєвої, лінгвістичної, соціокультурної та лінгвокультурологічної компетенцій:

- відповідне змістове забезпечення навчального процесу, що стимулює формування у студентів необхідних знань, норм, умінь та навиків викладання іноземних мов та педагогічної діяльності загалом;
- взаємозв'язок загальнопедагогічної, спеціальної, психологічної та методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов;
- науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення процесу професійної підготовки;
- формування у студентів професійних комунікативних умінь та навиків, розвиток перцептивно-рефлексивних умінь, необхідних для успішного ведення педагогічної діяльності.

Середовищний комплекс педагогічних умов визначає особливості соціально-психологічного середовища, в якому формується професійний імідж майбутнього вчителя іноземних мов:

- особливості, традиції, менеджмент навчального закладу, атмосфера, в якій проходить навчально-виховний процес;
- кадровий потенціал навчального закладу;
- міжособистісні відносини викладача зі студентами, між студентами у групі.

Висновки. Розглядаючи поняття педагогічних умов у контексті формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов, можна підсумувати, що вирішення будь-якого педагогічного завдання неможливе без організації спеціальних педагогічних умов. Нами виявлено цілу низку педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх учителів

іноземних мов та згруповано їх в комплексні блоки педагогічних умов: іміжформуючий комплекс, покликаний забезпечити теоретичну базу знань про сутність іміджу та іміджформуєчі технології, виявити мотиваційний компонент до розробки та реалізації індивідуальної моделі професійного іміджу; компетентнісноформуєчий комплекс педагогічних умов має на меті розвиток провідних професійних компетентностей, необхідних для професійної самореалізації та самовдосконалення; середовищний комплекс педагогічних умов забезпечує сприятливий для формування професійного іміджу соціально-психологічний простір у навчальному закладі.

Кожна з виділених педагогічних умов націлена на формування чи корекцію того чи іншого компонента професійного іміджу на різних етапах його формування. Проте окремо взятий комплекс педагогічних умов не забезпечує повноцінного та ефективного процесу формування іміджу. Тільки їх системна єдність становить сукупність педагогічних умов, необхідних для ефективного формування професійного іміджу. Таким чином, спеціально організовані педагогічні умови забезпечують середовище навчально-виховного процесу, націлене на ефективне формування

професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов.

Перспективи подальших пошуків можуть стосуватися аналізу критеріїв та показників рівня сформованості професійного іміджу майбутнього вчителя іноземних мов з подальшою розробкою та теоретичним обґрунтуванням структурно-функціональної моделі формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземних мов.

Список джерел:

1. Бусьгіна Т. А. Исследование динамики представлений студентов об имидже преподавателя с 1 по 5 курс // Проблемы и перспективы начального образования в современной России: Сборник материалов юбилейной международной научно-практической конференции, посвященной 20-летию факультета начального образования СГПУ. – Самара, СГПУ, 2004.
2. Горчакова В. Г. Прикладная имиджелогия : учебное пособие / В. Г. Горчакова. – М.: Академический проект, 2007. – 400 с.
3. Жернов В. И. Теоретико-методологические основы формирования профессионально-педагогической направленности личности студента педагогического вуза: [Монография] / В. И. Жернов. – Магнитогорск: Магнитогорский гос. пед. ин-т, 1999. – 116 с.
4. Новый тлумачний словник української мови: у 4 т. – К.: Аконіт, 1999. – Т. 2. – 910 с.
5. Тверезовська Н., Філіппова Л. Сутність та зміст поняття „педагогічні умови” // Нова пед. думка. – 2009. – № 3. – С. 90-92.
6. Тернер Д. Социальное влияние / Дж. Тернер. – СПб.: ПИТЕР, 2003. – 256 с.

ТОКАРИК Л.Б.,

асистент кафедри дошкільної педагогіки і психології
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

ГРИЗОГЛАЗОВА А.В.,

аспірант кафедри педагогіки Донбаського державного
педагогічного університету

УДК 378.9:371.13

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОЇ КУЛЬТУРИ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті теоретично обґрунтовано значення професійного світогляду як системи професійних ідеалів, інтелектуального та ціннісного ставлення до професійної діяльності в процесі професійного становлення вихователя дітей дошкільного віку.

Ключові слова: культура професійного світогляду, професійні цінності, вихователь дітей дошкільного віку.

В статті теоретично обґрунтовано значення професійного світогляду як системи професійних ідеалів, інтелектуального та ціннісного ставлення до професійної діяльності в процесі професійного становлення вихователя дітей дошкільного віку.

Ключевые слова: культура профессионального мировоззрения, профессиональные ценности, воспитатель детей дошкольного возраста.

The paper theoretically justified value professional outlook as a system of professional ideals, intellectual and emotional value and relationship to the profession in the process of becoming a professional educator of preschool children.

Keywords: culture of professional outlook, professional values, preschool teacher.

Актуальність теми. Виховання майбутніх педагогів виступає основою освітнього процесу у вищих навчальних педагогічних закладах України. Зважаючи на це, необхідно враховувати специфічні закони педагогічної науки, поєднання з реаліями сьогодення. Сучасне суспільство

потребує виховання педагогів та вихователів нової генерації, готових до впровадження інноваційних технологій виховання, з високим рівнем культури професійного світогляду. Культура професійного світогляду сьогодні опинилася в центрі уваги багатьох дослідників,